

## ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЮЇНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Дрішлюк В.І.  
Петльована І.В.

У статті висвітлюються проблеми державного регулювання діяльності кріюінгових компаній, які стосуються запровадження ліцензійних умов і питань їх дотримання під час здійснення діяльності із надання послуг щодо працевлаштування моряків за кордоном. У статті надається авторське визначення поняття «кріюінгова компанія», а також зроблені висновки і пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання діяльності кріюінгових компаній в Україні.

**Ключові слова:** кріюінг, кріюінгова компанія, ліцензійні умови, контроль.

В статье освещаются проблемы государственного регулирования деятельности крьюинговых компаний, которые касаются внедрения лицензионных условий и вопросов их соблюдения при осуществлении деятельности по предоставлению услуг относительно трудоустройства моряков за границей. В статье дано авторское определение понятия «крьюинговая компания», а также сделаны выводы и предложения относительно усовершенствования правового регулирования деятельности крьюинговых компаний в Украине.

**Ключевые слова:** крьюинг, крьюинговая компания, лицензионные условия, контроль.

*The article deals with the problems of state regulation of crewing companies that deal with the implementation of the license conditions and compliance issues in the implementation of service delivery with respect to placement of seafarers abroad. In the article is done the author's definition of «crewing company», as well as conclusions and suggestions for improving the legal regulation of crewing companies in Ukraine.*

**Keywords:** crewing, crewing company, license conditions, control.

Україна є морською державою й має великий економічний потенціал, але сьогодні, на превеликий жаль, слід констатувати наявність проблеми - відсутність національного флоту України. Судноплавна галузь господарства є важливим сегментом економіки і її руйнування відчутно впливає на загальний рівень розвитку держави. Усі ці процеси призвели до виникнення нового явища, яке отримало назву «ринок кріюінгових послуг». Саме створення кріюінгових компаній стало порятунком для фахівців, що мають морську спеціальність, допомогли зберегти численні навчальні заклади, які готують майбутні кадри в цій сфері, а також сприяли уникненню безробіття у великих масштабах, що стало б для держави чи малим тягарем [11, 322].

Сьогодні діяльність кріюінгових компаній, яка є особливим видом господарської діяльності, досить стрімко розвивається. Про це свідчить той факт, що в Україні з кожним роком зростає кількість таких посередницьких структур і створюються різноманітні асоціації, в які входять кріюінгові компанії. Так, наприклад, 25 січня 2007 року в Одесі була створена

асоціація «Український морський союз», що включила 12 кріюінгових компаній з доброю репутацією [12, 317]. До того ж постійно проводяться семінари в рамках круглих столів, що стосуються проблем удосконалення функціонування кріюінгових компаній, в яких беруть участь провідні спеціалісти морської галузі, учені, представники органів державної влади, керівники кріюінгових компаній, представники профспілок. Проведення таких заходів має важливе значення, оскільки кожна зі сторін бачить проблеми правового регулювання діяльності кріюінгових компаній по-своєму, і завдяки спільному обговоренню знаходяться найкращі шляхи їх вирішення.

У чинному законодавстві відсутнє визначення поняття «кріюінгова компанія», що, у свою чергу, ускладнює процес державного регулювання діяльності таких компаній на законодавчому рівні. Необхідність вивчення сфери державного регулювання діяльності кріюінгових компаній зумовлена актуальністю для нашої країни, особливо для її південних регіонів. Зокрема, значна кількість кріюінгових компаній та їх філій розташована в портових містах, таких як: Одеса, Іллічівськ, Южне, Білгород-Дністровський, Ізмаїл, Маріуполь, Херсон, Миколаїв, Севастополь та інших.

Аналіз останніх досягнень і публікацій, в яких почато розв'язання цієї проблеми, свідчить про те, що наукові дослідження в цій сфері лише починають з'являтися, зокрема питанням діяльності кріюінгових компаній в Україні займалися: А.В. Кирилюк, Г.О. Сляднева, І.П. Продіус, Р.А. Бундюк, Л. Крисюк, А. Драгончук.

Мета статті полягає у формулюванні визначення «кріюінгова компанія», а також у дослідженні окремих аспектів державного регулювання діяльності кріюінгових компаній в Україні. Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних завдань: 1) дослідити існуючі визначення поняття «кріюінгова компанія»; 2) запропонувати власне визначення кріюінгової компанії; 3) проаналізувати нормативно-правові акти, які регулюють діяльність кріюінгових компаній.

Термін «кріюінг» запозичений з англійської мови й у перекладі означає «to crew, crewing - набирати екіпаж, суднову команду» [14, 169].

А.В. Кирилюк визначає кріюінгову компанію як юридичну особу, створену з метою отримання прибутку за допомогою здійснення професійної діяльності з пошуку, оцінки, відбору й мотивації персоналу - плавскладу суден по критеріях, заданих організацією замовником (судновласником або оператором судна), що має потребу в залученні відповідного персоналу. Ринок кріюінгових послуг, на його думку, є спеціалізованим напрямом підприємництва, що пов'язаний з людським чинником, сукупністю послуг з пошуку, оцінки, відбору й управління мотивацією, а так само найму робочої сили з метою забезпечення потреб сторонніх організацій - судноплавних компаній або операторів суден у персоналі [11, 324]. Запропоноване визначення має право на існування, але автор не зазначає ряд істотних моментів, які відображали б всю специфіку діяльності

крюїнгових компаній. По-перше, діяльність крюїнгових компаній підлягає обов'язковому ліцензуванню. По-друге, з поданого визначення випливає, що крюїнгові компанії надають послуги лише одній стороні, тобто замовнику (іноземному суб'єкту господарювання), а про надання послуг морякам, які виявили бажання працювати в судновласній компанії, нічого не сказано.

Визначення поняття «крюїнг» також надавалось у Проекті Закону «Про підприємства, що здійснюють посередництво в працевлаштуванні громадян за кордоном» від 25.05.2005 р. № 4479, пропонуваному народним депутатом В.Я. Шибком. Згідно з цим законопроектом «крюїнг» - це організована діяльність по набору працівників екіпажів морських або повітряних суден іноземної держави. А під крюїнговою компанією слід розуміти суб'єкта господарювання, який у встановленому законом порядку отримав ліцензію на посередництво в працевлаштуванні за кордоном і здійснює діяльність з посередництва [9]. На нашу думку, таке визначення крюїнгової компанії є загальним, зокрема, у ньому не деталізуються положення про послуги, що надаються цими компаніями, адже саме в цьому полягає їх особливість як суб'єктів господарювання.

З урахуванням зазначених думок, пропонуємо своє бачення стосовно визначення цього поняття. Отже, крюїнгова компанія - це суб'єкт господарювання, який зареєстрований у встановленому законом порядку як суб'єкт підприємницької діяльності та отримав ліцензію на здійснення господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном, що, з одного боку, надає послуги з пошуку і відбору моряків для формування екіпажів суден за заявками іноземного суб'єкта господарювання (роботодавця чи посередника) відповідно до зовнішньоекономічного договору (контракту), укладеного між ними, а з іншого боку, надає інформаційно-консультативні послуги морякам на підставі договору про надання послуг з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном.

Оскільки на сьогодні немає спеціального закону, який би регулював діяльність крюїнгових компаній, вважаємо доцільним закріпити запропоноване визначення в Наказі Міністерства праці та соціальної політики «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном і Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном» від 06.09.2000 р. № 272.

Натомість у підзаконних нормативно-правових актах можна знайти визначення господарської діяльності, що провадять крюїнгові компанії, як діяльності з посередництва в працевлаштуванні за кордоном. Таким чином, діяльність з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном - це надання суб'єктами господарювання послуг з пошуку роботи відповідно до заявок роботодавців щодо незайнятих робочих місць (вакантних посад) і надання інформаційно-консультативних послуг щодо можливостей працевлаштування, умов і розмірів оплати праці, найменування та місцезнаходження роботодавців [7].

Таке ж визначення надавалось в Проекті Закону «Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном». Комітет з питань соціальної політики та праці, розглянувши

ініційований законопроект, дійшов висновку, що із 26 статей цього законопроекту - 19 порушують положення Цивільного кодексу, Кодексу торговельного мореплавства України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закони України: «Про зайнятість населення», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» тощо. Тому члени Комітету прийняли рішення рекомендувати Верховній Раді України його відхилити. Як наслідок було видано Постанову про відхилення проекту Закону України «Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном» від 15.12.2005 р. № 4479-1П [10]. Слід також відмітити, що цей законопроект уже подавався на розгляд до Верховної Ради України тим самим народним депутатом ще у 2002 році, але він також не пройшов слухання і був відхилений.

Для здійснення певних видів господарської діяльності необхідною умовою є отримання ліцензій. Ліцензування крюїнгових компаній здійснюється відповідно до базового Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р., а також ряду підзаконних нормативно-правових актів. Відповідно до п. 32 ч. 3 ст. 9 указаного закону господарська діяльність з посередництва у працевлаштуванні за кордоном підлягає обов'язковому ліцензуванню [1]. У свою чергу, видача ліцензії крюїнговій компанії означає не лише те, що держава регулює цей вид господарської діяльності, а й служить доказом діяльності такого підприємства на законних підставах. Адже ліцензія є своєрідною гарантією для клієнтів, які користуються послугами таких компаній. Проте бувають випадки, коли моряки, які прагнуть співпрацювати з крюїнговими компаніями, не звертають увагу на наявність ліцензії, через що досить часто потрапляють до так званих нелегальних крюїнгів. Зокрема, цей закон визначає порядок ліцензування, установлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування.

Більш детально процедура ліцензування крюїнгових компаній відображена в Наказі Міністерства праці та соціальної політики «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном і Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном» від 06.09.2000 р. № 272. Суб'єкт господарювання, який виявив намір здійснювати діяльність з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, особисто або через уповноважений ним орган чи особу звертається до органу ліцензування з заявою про видачу ліцензії за встановленою формою. Причому до заяви необхідно додати перелік документів, затверджений п. 31 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» від 04.07.2001 р. № 756 [4]. Згідно з п. 1.4 зазначеного вище Наказу органом ліцензування господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном є Міністерство праці та соціальної політики України (сьогодні це Міністерство соціальної політики). До речі, на офіційному сайті Міністерства соціальної політики України розміщений перелік крюїнгових компаній, які у встановленому законом порядку отримали ліцензії [11, 326].

Проте вже на цьому етапі виникає колізія в законодавстві, адже згідно з п. 25 Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку органів ліцензування” від 14.11.2000 р. № 1698, органом ліцензування цього виду господарської діяльності виступає Державна служба зайнятості [3]. Незважаючи на те, що Кабінет Міністрів України прийняв Постанову “Про деякі питання державного управління у сфері зайнятості населення” від 05.03.2014 р. № 90 і встановив, що в графі “Орган ліцензування” пункту 25 переліку органів ліцензування слова “Державна служба зайнятості” необхідно замінити словом “Мінсоцполітики”, до цього часу зміни до нормативно-правових актів не були внесені.

Якщо раніше термін дії ліцензії для провадження господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні за кордоном складав 3 роки, то зараз строк є необмеженим [13, 115]. Відповідно до п. 1-1 Постанови Кабінету Міністрів України “Про строк дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу” від 29.11.2000 р. № 1755, плата за отримання ліцензії становить одну мінімальну заробітну плату, виходячи з її розміру, що діє на дату прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії [5]. Ураховуючи те, що термін дії ліцензії є необмеженим, актуальним залишається питання щодо контролю за здійсненням цієї діяльності з боку держави. Порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні за кордоном розроблено відповідно до Законів України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 р., “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” від 05.04.2007 р., а також Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)” від 19.11.2008 р. № 1013, Наказу Міністерства праці та соціальної політики “Про порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні за кордоном” від 06.09.2010 р. № 272.

З аналізу даних нормативно-правових актів випливає, що контроль за діяльністю крїїнгових компаній покладається на Міністерство соціальної політики України, яке в межах своїх повноважень здійснює проведення планових і позапланових перевірок. Планові перевірки здійснюються з періодичністю відповідно до критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном, але не частіше одного разу на рік. При цьому необхідно не пізніше ніж за 10 днів повідомити ліцензіата про проведення таких заходів. Термін проведення планової перевірки не може перевищувати 15 робочих днів, а для суб’єктів малого підприємництва - не більше 5 днів. Продовження строку здійснення планової перевірки не допускається. Позапланові перевірки здійснюються лише в тому разі, якщо орган ліцензування отримав заяву, в якій повідомляється про факт порушення ліцензійних умов суб’єктом господарювання. У такому разі контролюючий орган вправі не попереджати крїїнгову компанію про проведення перевірки. Проте строк проведення

такої перевірки також обмежений, за загальним правилом не може перевищувати 10 робочих днів, а для суб’єктів малого підприємництва - 2 днів. Продовження позапланової перевірки не допускається [8].

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки.

Ураховуючи недоліки державного регулювання у сфері провадження господарської діяльності з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном, пропонуємо такі варіанти їх врегулювання:

розглянути й закріпити запропоноване визначення поняття «крїїнгова компанія» на законодавчому рівні; усунути прогалини в чинній системі законодавства, шляхом визначення органом ліцензування в цій сфері Міністерства соціальної політики України;

залучити додатковим органом ліцензування, поряд з Міністерством соціальної політики, Міністерство інфраструктури України, оскільки воно виступає головним органом у сфері транспорту і є компетентним щодо специфіки найму екіпажів на морські судна;

доручити Державній службі зайнятості вести облік працевлаштованих моряків, які користуються послугами крїїнгових компаній для можливості захисту їх трудових прав у разі порушення;

доопрацювати законопроект України “Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном”, а саме надати чітке визначення поняття «крїїнгова компанія», закріпити види посередницької діяльності за кордоном, визначити організаційно-правову форму, в якій створюватимуться такі суб’єкти господарювання, а також привести у відповідність до чинного законодавства.

Висловлюємо сподівання, що держава в особі уповноважених органів докладе максимум зусиль для подолання зазначених прогалин і створить необхідний клімат для подальшого розвитку ринку крїїнгових послуг як спеціалізованого напрямку підприємництва для того, щоб Україна як морська держава піднялася на достойний рівень розвитку на світовій арені.

Усі інші проблеми, пов’язані з дослідженням сутності відносин у сфері крїїнгу, правового регулювання діяльності крїїнгових компаній у господарській діяльності, виходять за межі цієї статті й становлять перспективні напрямки подальших наукових розвідок.

#### Література

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000 р. - № 36. - С. 299.
2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2007 р. - № 29. - С. 389.
3. Про затвердження переліку органів ліцензування: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. № 1698 // Офіційний вісник України. - 2000 р. - № 46. - С. 2001.
4. Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів від 04.07.2001 р. № 756 // Офіційний вісник України. - 2001 р. - № 27. - С. 1212.
5. Про строк дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу: Постанова Кабінету Міністрів України

від 29.11.2000 р. № 1755 // Офіційний вісник України. - 2000 р. - № 48. - С. 2093.

6. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів від 19.11.2008 р. № 1013 // Офіційний вісник України. - 2008 р. - № 89. - С. 2987.

7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном і Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном: Наказ Міністерства праці та соціальної політики від 22.10.2010 р. № 272 // Офіційний вісник України. - 2010 р. - № 78. - С. 2786.

8. Про порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном: Постанова Кабінету Міністрів від 06.09.2010 р. № 272 // Офіційний вісник України. - 2010 р. - № 78. - С. 2786.

9. Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном: Проект Закону України від 25.05.2005 р. № 4479. [Електронний ресурс]: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=24597](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=24597)

10. Постанова про відхилення проекту Закону України

“Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном” від 15.12.2005 р. № 4479-1П. [Електронний ресурс]: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=26433](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=26433)

11. Кирилюк А.В. Правове регулювання діяльності кривітгових компаній в Україні // Збірник наукових праць “Актуальні проблеми держави і права”. - 2008 р. - м. Одеса. - С. 322-328.

12. Сладнєва Г.О. Правове регулювання доступу державних органів до комерційної таємниці в кривітгових компаніях. // Збірник наукових праць “Актуальні проблеми держави і права”. - 2008 р. - м. Одеса - С. 317-322.

13. Пташенчук О.О. Проблеми ліцензування на морському ринку праці в Україні // Збірник наукових праць “Морське право: актуальні питання теорії і практики”. - 2012 р. - м. Одеса - С. 114-116.

14. Крисюк Л., Драгончук А. Перспективи розвитку ринку кривітгових послуг в Україні // Збірник наукових праць “Економічний аналіз”. Випуск 12. Частина 1. - 2013 р. - С. 169-174.

*Дрішлюк В.І.,  
кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри господарсько-правових  
дисциплін юридичного факультету ОДУВС  
Петльована І.В.,  
студентка магістратури юридичного  
факультету ОДУВС  
Надійшла до редакції: 15.04.2015*